

RECENSE A REFERÁTY

Stanko Pahič: Drugo žarno grobišče v Rušah (Das zweite Urnenfeld in Ruše). Akademija znanosti in umetnosti, Razprave IV/3, Ljubljana 1957. Stran 75, 6 fotosnímku v textu, 11 příloh, XXVI tabulek.

Práce je podrobnou publikací nového popelnicového pole v Ruše (Maria Rast), prozkoumaného v roce 1952 museem v Mariboru. Jde o nové pohřebiště (Ruše 2), nesouvisící přímo s lokalitou, zkoumanou v letech 1875—1876 G. Wurmbrandem (Ruše 1). Obě pohřebiště však jsou od sebe vzdálena jen asi 500 m.

Nejprve podává autor povšechnou charakteristiku pohřebiště Ruše 2. V těchto partiích nacházíme mnoho bystrých postřehů týkajících se především pohřebního ritu a okolností s ním souvisejících. Na pohřebišti bylo prozkoumáno celkem 35 žárových hrobů; číslo ovšem není konečné, neboť není znám celkový rozsah pohřebiště. Hroby byly částečně uspořádány do nepravidelných řad, jako to bývá obyčejem na soudobých pohřebištích. Zajímavé je časté překrytí vlastních pohřbů plochými kamennými deskami, nebo i oblásky. Chudě vypravené hroby (celkem 73 nádob a 3 zlomky bronzových předmětů) měly různý charakter: poměrně řidce šlo o hroby popelnicové (popelnice byly různých tvarů a pouze ve třech případech sloužila za popelnicí amforovitá zásobnice), častější byly hroby s kůstkami a popelem volně umístěným v hrobové jámě. Šest hrobů představovalo dvojité pohřbení (obyčejně matky s dítětem). Hrob č. 7 obsahoval pozůstatky tří osob. Ukládání střepů z velkých nádob v hrobech je zvyk, rozšířený ve starohallstattském období dosti často, a jeho příklady bychom mohli uvést i z jižní Moravy (ČSR). Ve výkladu tohoto zjevu, jakožto dokladu jakési „tryzny“ nad otevřeným hrobem, budeme jistě s autorem zajedno.

Po podrobném popisu jednotlivých hrobů a nálezů podává S. Pahič analýsu nálezového materiálu (především keramiky, neboť ostatní nálezy mají poměrně velmi malou vědeckou hodnotu). Všímá si nejprve technické stránky výroby keramiky, dále jejich vnějších znaků a konečně přechází k archeologickému hodnocení. Keramika představuje nejčastěji typy amfor, džbánek, šálků a misek, podle autora typických tvarů podrávských popelnicových polí. Důležitá je bohatá výzdoba některých nádob (tab. XIX—XXI), používající často klikatky, trsní, tečkovaných linií a pod. Sledování této pestré výzdoby bude velmi důležité pro posouzení vztahů podrávské starohallstattské keramiky ke keramice celé jihovýchodní evropské oblasti, jmenovitě k oblasti středodunajské.

Historické závěry jsou partií jistě velmi poučnou. Je pozoruhodné, jak se autor snaží vytěžit z výzkumu pohřebiště Ruše 2 (samozřejmě s přihlédnutím k poznatkům z ostatních podrávských lokalit) maximum pro řešení otázek ekonomicko-sociálního charakteru (hospodářství, řemesla, obchod, sociální struktura společnosti, kulturní projevy atd.). Zajímavé je konstatování malých sociálních rozdílů v tehdejší společnosti, které autor dokládá poměrně kvalitativně jednotnou výbavou hrobů. Škoda, že rámec práce nedovolil rozšířit právě tyto partie ještě s hlediska jihovýchodoevropského. Také srovnání se situací na sídlišťích a snad i zamýšlení se nad některými jinými jevy společenskými by mohlo přispět k objasnění průkaznosti použitého měřítka. Problém, zda je sociální rozvrstvení určité společnosti beze zbytku promítnuto do výbavy hrobů na pohřebištích, je totiž problémem mnoha pravěkých období a nebyl — pokud vím — s metodického hlediska dosud podrobně zhodnocen. V hrubých rysech je jistě kriterium hrobové výbavy použitelné pro konstatování rozvrstvení společnosti, jak ukazuje S. Pahič na str. 58 srovnáním situace ve starším období hallstattském se situací v období následujícím, kdy se počínají objevovat bohaté hroby (u nás nazývané „knížecí“) vedle řady prostých, chudých hrobů.

Závěrečné části práce, obírající se etnickou a kulturní příslušností a datováním pohřebiště Ruše 2, jsou propracovány pečlivě a jistě nechybují ve svých závěrech. Etnicky přisuzuje autor popelnicová pole v Podráví raněilyrským kmenům, zatím co specifické připsání ilyrským Venetům je dosud podle autora předčasné. Kulturně pak jest poukázáno na příbuzné lokality Ptujský grod, Dobova a Velika Gorica, které s ruským pohřebištěm tvoří sverážnou skupinu podrávských popelnicových polí, označovanou jako skupina Ruše-Dobová (starší název skupina Maria Rast). Tuto skupinu autor staví vedle starohallstattských skupin (Ha B) Stillfried-Podolí—Vál-Dalj. Některé znaky na keramice vykazují již velmi pokročilý vývoj

a tak autor jistě správně usuzuje na plynulý vývoj stupně Ha B do Ha C (str. 64). Zdá se tedy, že situace v Pcdráví v tomto období je velmi příbuzná poměrům v celé široké oblasti, nazývané v poslední době oblastí středodunajskou. Absolutně datuje S. Pahič pohřebiště Ruše 2 rámcově mezi léta 1000—750 př. n. l.

Vladimír Podborský

Wilhelm Brandenstein: Griechische Sprachwissenschaft I: Einleitung, Lautsystem, Etymologie. (Sammlung Götschen, Band 117.) Berlin, de Gruyter, 1954. 160 stran.

Brandensteinovu práci *Griechische Sprachwissenschaft* se pokusilo nahradit de Gruyterovo nakladatelství mezeru v edici Götschen, která vznikla rozebráním, a také částečně zastaráním Kieckersova díla *Historische griechische Grammatik I—IV*, Berlin, 1925/6. Proti jiným obdobným publikacím z oboru antických jazyků — ty byly v edici Götschen po druhé světové válce většinou vydávány jen v nových, i když dosti přepracovaných vydáních staršího díla (srov. F. Stolz — A. Debrunner, *Geschichte der lateinischen Sprache*, Berlin 1953, a O. Hoffmann — A. Debrunner, *Geschichte der griechischen Sprache I*, Berlin 1953 [k prvnímu dílu připojil však Debrunner v r. 1954 navíc díl druhý, pojednávající o řeckém období poklasickém]) — proti oběma těmto publikacím je první díl Brandensteinovy práce — jak co do rozdělení látky, tak i co do hodnocení jazykového materiálu — pojat úplně jinak, než tomu bylo u prvního dílu historické mluvnice Kieckersovy.

Kniha obsahuje tři oddíly, velmi obsáhlý úvod (str. 5—67), dále výklad o řeckém hláskovém systému s hlediska synchronického (68—114) a nakonec tzv. etymologii, tj. v Brandensteinově pojetí řecké hláskosloví s hlediska historicko-srovnávacího (115—156). Toto uspořádání má sice do sebe leccos originálního — jde totiž o první scustavný pokus uplatnit moderní strukturalistická hlediska ve staré řečtině —, autor se však na druhé straně při tomto nezvyklém rozdělení látky leckdy nevyhnul některému opakování stejných zjevů. A nřimo to je dílo nevyváženo i v tom, že rozsah jednotlivých výkladů neodpovídá mnohdy významu toho či onoho problému.

Projevu se to již v oné části úvodu, která jedná o etnických poměrech v předhistorickém Řecku (§ 5—15; v § 1—4 bylo vynecháno místo o řečtině uvnitř indoevropského společenství a podána její jazyková charakteristika); až příliš mnoho místa je věnováno otázce tzv. egejského stěhování, a raproti tomu o období mykénském je tu řečeno poměrně málo. B. nemohl sice ještě přihlédnout k Ventrisovu pokusu o rozluštění lineárního písma B (bylo publikováno až koncem r. 1953), problematika tohoto slabičného písemného systému hýbala však myslmi odborníků velmi silně již začátkem let padesátých, a tak Brandensteinovo mlčení v těchto otázkách překvapuje. Autorovy názory na utváření etnických poměrů v egejské oblasti jsou vůbec dosti poplatné starším Georgievovým a van Windekensovým hypotézám o indoevropském předřeckém substrátu se zvláštním souhláskovým posouváním. Indoevropské rysy nalezá B. i v etruštině, také v ní uznává jakési posouvání souhlásek, i když odlišné od předpokládaného posouvání předřeckého (str. 22).

Další část Brandensteinova úvodu tvoří přehledná a velmi instruktivní výklady o vývoji řecké abecedy (§ 17—23; v § 16 byly stručně charakterisovány prameny, které nám dnes zprostředkují poznání staré řečtiny). O slabičných písmech z východního Středomoří se však dovídáme i tu velmi málo; o lineárním písmě B se autor vůbec nezmiňuje, a také výklad o klasickém písmu kyperském je v poměru k rozsáhlé partii, jednájící o řeckém písmě alfabetském, neobyčejně stručný a kusý. První oddíl Brandensteinovy knihy je zakončen zdařilým výkladem o rozvrstvení a o nejdůležitějších charakteristických rysech jednotlivých řeckých dialektů (§ 24—39); B. tu zastává tradiční stanovisko o úzkých vztazích mezi aiolštinou a arkado-kypersčinou (str. 47).

V druhém oddílu práce, synchronickém výkladu o attickém hláskosloví, si zaslouží pozoru zejména obrazce, představující attický vokalizký a diftongický systém v různých obdobích jeho vývoje (§ 42—45; § 40—41 obsahují úvodní fonologické výklady, § 46 je věnován stahování samohlásek; dnes by však naležel čtenář soustavnější a méně schematickejší rozbor tohoto vývoje v nedávno publikované studii M. S. Ruiópezce *Esquisse d'une histoire du vocalisme grec*, Word 12 [1956], 67—81. Obdobný, opět fonologicky podložený výklad o souhláskách, a zvl. o souhláskových skupinách, následuje v § 47—64 (§ 47—50: souhlásky; § 51—61: souhláskové skupiny; § 62: aspirace; § 63: geminace), fonologická analýza řeckého konsonantismu působí však u B. dojmem přílišné vyumělkovanosti. Synchronický rozbor hláskosloví je uzavřen kapitolami o zjevech sandhiových (§ 64: s výkladem o příznacích mezislovní hranice v řečtině) a prosodických (§ 65: slabika; § 66—71: přízvuk).

Třetí oddíl práce nepřináší již tolik nového. Po krátkém obecném úvodu o historicko-srovnávací metodě (§ 72) následují přehledné tabulky hláskových paralel mezi jednotlivými indoevropskými jazyky, doprovázené řadou poznámek (§ 73—80), zvláštní kapitola je